

מחזור ויטרי

חזור ויטרי, ספר הלילות ומנהגים
 לכל השנה, הכרו רבינו שמחה ב"ר שמואל
 מוהרם הלוי רש"י ז"ל, וע"ש עירו ויטרי
 בצפת בקרא החזור, והשליטו המהבר
 בשנת ד'א תקס"ח (1808), ונדפס סכ"ו ע"י הברח
 מקדי נדמים (ברלין 1893), ויש בו פירוש להגדה של
 פסח (צד 291), אמנם יש פירוש בכמה שנים ע"פ כ"י
 אחר ממחזור ויטרי על ההגדה שנדפסה בוילנא בשנת
 תרכ"ו, ונתחברו שני הפירושים יחד בכאן.

הא להטא עניא, אינו מן התננה.
 אלא בבבל שהיו מדברים ארמית, היו אומרים
 אותו כדי שיבינו הכל סף ונשים וישאלו מה נשתנה
 הלילה הזו, וצריך אדם להגביר המצות באילו טראה
 אוחם. ופירוש הא להטא עניא זה להם עתה שאכלו
 אבותינו מצותם, כמה שנאמר (דברים ט"ז) שבעת
 ימים תאכל עליו מצות להם עתה. דאכלו אבתגא.
 דכתיב ואפוא את הבצק אשר הוציאו מצמצרים (שמות
 י"ב). כל דמתי, כמה ששנינו ערבי פסחים (צ"ט:)
 סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך כדי שיאכל
 מצה לתיאבון, ואם אין לו מצה יבא ויאכל, כל דצריך
 הראוי לעשות פסח שאינו מסא, יתיי ופסח שלא
 הוא בברת, דכתיב (במדבר ט') ותאיש אשר הוא

מהר ובדרך לא היה הודל לעשות הפסח וברחת,
 ואם אינו צריך לעשותו בנך שאינו מהור לא יבא
 ויפסח רכתיב איש איש כי יהיה מסא לנפש ונה.
 ובבבל כל דצריך יבא ויעשה דין פסח עמנו לאכול
 ירקות ומרור ואפיקוסין וזכר לפסח, כי האי ופסח לאו
 בפסח קאמר דבבבל לא היה פסח. השתא הבא,
 שנה זאת עברים אגן בבבל, לשנה הבאה נחיה בני
 חורין שנצטו מבבל ונחיה בארעא דישראל, כראמרינן
 ב"ה (י"א). בניסן ננאלו ובניסן עתידין להנאל, השתא
 עברי, במל מלת לשנה הבאה במעם סלרע לשון עתיד
 (כפירש"י על פסוק ותנה רחל בהו באה בראשיה
 כ"ט). יהי רצון שנתיה בני חורין, ונחקן לאמרו בתרנום,
 ראי אמרינן בלשון עברי כל שרעב יבא ויאבל, ונראה
 כמזמינן את המזימן והוא ליל שמורים מן המזיקין,
 ובלשון ארמי אינם מזימין (ע"י שבת י"ב:).

מה נשתנה, מתנין כוס שני מארבע
 בוסה ובאן הבן שחאל לאביו כדכתיב כי ישאלך בנך,
 ואם אין הבן חכם לשאל מה נשתנה שואל בעצמו,
 כמו ששנינו חכם בנו שואלו ואם לאו הוא שואל
 לעצמו (פסחים ק"ו). שבבל הלילות של שאר ימים
 טובים ושבבות לא סגי דלא אכלינן או חמין או
 מצה דכתיב בהו ענגנ והיא הפעודה, והלילה הזה
 כל הלחם אשר על השלחן מצה הוא. שאר ירקות
 שאינו מר. אין אנו מסבילין אפילו מעם אחת, כשאנו
 אוכלין ירק אין אנו מסבילין בתרומת, והלילה הזה
 שחי פעמים, אחד קודם ברכת הפת ואחד לאחריו

ואין ברכת תפה פוסדת, מסובין, שכן היה רדך השירים ובני תורין לחסב על סלילה ומוסין על צד שמאלם ואוכלים. ולחכי הקנו בלילה פסחים לעשות בן יורה שיריה וחירות, ומה שאין אנו עושין בן מפני שאנו עושין אחר מנהגן מסומנו שאין רדך שירים לחסב בן (וכ"כ ספרדני ע"פ כ"ש רמב"ן).

עברים היינו לפרעה, סמך לבי ישאלך נבן סחר, ובחכי לאסרת לבנך עברים היינו לפרעה במצרים, בלוטר שאנו מסוכין כך רדך חירות הלילה הוח ספני שעברים היינו לפרעה ויציאתו ה' משם לחירות, ואם לא הוציאנו עריץ היינו עברים שם, ואפילו בולנו חבמים, שכן הניא (פסחים קס"ו) ואפילו שני הלמידו חכמים חקקאים ברבר הלכה שחולים זה לזה, שכל סברתה לספר יציאת מצרים יותר מחכירו הרי זה משובח מפני שמרבה בכבוד המקום, בבני ברק, שם מקום, והיו מספרים, היו סרכים לדרוש, הרי אני כבן שכעים שנה, ולא בן שבעים, שפצחו עליו זקנה בשעה שמנחו נשיא, כמו ששנינו אחריו ליה חליסר דרי חיוורא (בבבדכות כ"ה), איהא המניא בלי ררי, ועי' ירושלמי ברכות פ"ד ה"א, בן שש עשרה שנה נחמלא כל ראשו שיבוה, ושם פ"ה ה' אע"פ שכננס גדולה האריך ימים), ואותו חיוס עמד בן זומא ודרש ימי חייך חיים, כל הלילות, ימי חייך חיה לו לכתוב, כל' לרבוה לוטר יציאה מצרים כלילות כפ"ש, ורובן לא היו נהגין לוטר בק"ש של ערביה לפי שאינה מ"א ביום, בהאמרין בכרכות (י"ד ע"ב) כמערבא אמרי חכי וכו' רבא אל בני ישראל ואמרת בלילות אנו ה' אלהינו אמרי, והיינו רקאסר ר' אלעזר (שם י"ב ע"ב) לא זכיהו שהאמר יציאה מצרים בלילות וכו', לא זכיהו לא נצתחי חכמים שהאמר יציאה מצרים בלילות, שאני אוטר שאוסרים אותה בלילות והם חולקים עלי ולא יכולתי לצנחם ברבר, שאני יחיד והם רבים ואין דבריו של יחיד במקום רבים, ער שבא בן זומא ודרש פסוק זה כל ימי חייך, זכיהו שנתן נחמה כמו בהא זכנתו לרבנן (גדה נ"ב ע"ב), סאן דרובן למלא (מנורחין ל"ט).

ברוך ה' מקום, חקב"ה, בב"ד אמרין ופענ במקום שבטינו פנע, בנגד ארבעת בניו דברה תורה, שקראו חכמים בארבעת פנים ובכולם כתב כך, תרא לסד שלא רברה תורה אלא בנגד ארבעה בניו שאינם שרים בדעות שכל אחר שואל לפי דעתו, בנגד ארבעת בניו, באפיית נפשיה קאי ואינו ססוך למש' ה'כתוב למעלה בדרך הוא, אלא מפני שרועה לדרוש במקראות הללו אחר סקודם ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא, ואח"כ סתחיל מענין אחר בנגד ארבעת בניו, ברכת תורה, חכם סחו אוטר וכו' בסדר ואתחנן חכמי כי ישאלך נבן סחר לאסר מה הערות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם, הרי בנן חכם הכתוב סדכר שיועד לרבר ולשאל

בלשון חכמה, ואין כאן לוטר שהוציא עצמו מן הכלל כדתיב א ח כ פ, דהא שתיב ה' אלהינו, ומה אתכם, אהם שצוהאם סמטרים שתיב חייבוו אליכם, ד"א אותיכם קרינן ליה, בלוטר אותי ואתכם ואין זה סוציא עצמו מן הכלל, וכן חכבם שואל מה הערות והחקים בלוטר למש' אנו אוכלין חתנינה קודם לפסח, הלא חמסח עיקר? ואף אחת אסור לו כתיב: חמסח, שלמיכך אנו אוכלין חתנינה קודם לפסח וחמסח אחרת, לפי שאין סמטריין אחר חמסח אפיקום, בנגד האבילת בנמטריין ססעודה, וכתלמיד הנפטר סרכו חפוש סמנו, ואוכלין כאחרתה כויה סכר חמסח חמסח כדי שיתיה חמסעם בפיו כל שעת, ואחר שיאכל כויה חמסח אין סמטריין אפיקום, בלוטר אינו רשאי ליפטר ססעודהו ברבר אחר לוטר אפיקום, התיבא ותביא מינן של סאכל בקינות סעודה, שלא להפקיע סעם פסח ספיו, ולכך אנו אוכלין כויה סענה כאחרתה זכר לפסח סקסר, ובהריא נרסינן חמסם כשם שאין סמטריין אחר חמסח אפיקום כך אין סמטריין אחר חמסח אפיקום, שיתא עירך שמעום של מצה בפיו, דבר אחר בלשון יוד אפיקום בלום של רבר, בלוטר יא ויישן ולא יאכל אחריו כלום, ד"א אפיקום אפיקו סנא התיבא בל' אבילת ולא יאכל יותר, הכי נרסינן ואף אחת אסור לו בהלכות חמסח אין סמטריין אחר חמסח, ולא נרסינן, ואין, ספי ר' קלתיסוס אש רמי.

רשע סחו אוטר, כפ"ב בא אל פרעה, וחיה כי יאסרו אליכם בניכם מה העבודה היתה לכם, סדארי לכם ולא אסר לנו תיא כבן רשע שסתבוין להוציא עצמו מן הכלל, לכם היא העבודה ולא לו, ותוציא עצמו מן כלל עבודה של הקב"ה וכפר בו, שכל תבופה מצוהוין כאילו כופר בו, כדתיב ועשיהם כל מצוהוין ומסך ליה אני ה' אלהיכם, אף חקחה אח' יצוהו, כמו רשני חכמים חקמינה (יחזקאל י"ח), בלוטר חכמים ואסור לו: בנגד רברה תורה; עשה לו קחין שנים חתושיכו כאלוהו, ותאמר לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי מצרים, אני יצאתי אכל רשע כסוחד לא חיה יצא ולא חיה ננאל, ואע"פ שאין פסוק זה בעבור זה עשה ה' לי חשובה על מה העבודה הואה לכם, אפילו הכי חשובה הוא לו, שלמעלה מספוק בעבור זה כתיב ועברה אח העבודה הואה ומסך ליה שבעה ימים מצוה האכלו, ואחריו כתיב ותגרה לבנך ער בעבור, בלוטר בעבור עבודת חמסח ואביה מצה עשה ה' לי כצאתי מצרים, וכיון רעשה ה' לי קאי אעבודה חמסח, כשהוא שואל מה העבודה הואה לכם חשובתו ה' עשה לי.

הם סחו אוטר, שאינו לא חכם ולא רשע אלא חמים, תם קרי לפי שאינו יודע לפרס חכמים כמו חכבם, וגם אינו רשע להוציא עצמו

ב ס ת י ס ע ט, אנשים בעומים כמו וחי
 מתי מספר, מצויינים לשון ציון כלומר נתאספו שם
 יחד במקום אחד בעיר לשון של מפרדו בערים
 שונות, ר"א מצויינים מתקנים לפרות ולרבות, מדישות
 דרך ארץ, שפיעו משמשי בשביל גזרת כל הבן
 הילוד, עניו שייך בחשמיש, כמו אם תענה את בנותי
 ואמרין שתשמיש (יוטא ע"ו), וירע אליהם, לשון
 תשמיש כמו האדם ירע את הוח אשתו, וחי קאמר
 וירע של בני ישראל ראה אליהם, ואת עמלנו אלו
 הבנים, שהן עמל האדם ומעשה ידיו, שבאים מכתו
 ומאווו כדכתיב כחי וראשית אוני, הדחק, תוכן
 חלבנים.

ועכרתי בארץ מצרים, הכיחוי,
 אני, מעום ניהו, אמרו חכמים כשירד רבן העלם
 ירדו עמו תשעים אלפי רבבות, מהם מלאכי אש מהם
 מלאכי ברד מהם מלאכי הבלה, רתת ומחללה אוחות
 לכל מי שראה אותם, אמרו לפניו רכש'ע חנה לנו
 ונעשה רצונך, אמר להם הניחו לי ונעשה רצון
 בניי, אמרו לפניו רכש'ע חלוא סלך כשר ודם שבראת
 בעלמך כשתוא יורד למלחמה שריו תבדיו מקיפין
 אותו כדי שלא ימצא צער בנופו, ואתה סלך מלכי
 המלכים הקב"ה דין הוא שאנו עבדיך והם בני ישראל
 בני בריהך, נרד ונעשה נקמה במצרים, אמר להם לא
 נתקדדה רעתי עד שארד אני בעצמי ונעשה נקמה
 במצרים, עכ"ל, וכתב בעל מחזור ויטרי אין זה מסדר
 התורה ואינו כנוב בסבילתהעצם שאר דברי התורה
 הכתובים על דברי ארסי אובר אבי, ואותו ק"ו האמור
 חלוא עבדיו מקיפין אותו כדי שלא ימצא צער בנופו
 סלך מלכי המלכים וכו', קשה אמא מי איכא צערא
 קמי קורשא בריך הוא, והכתיב הוד הודר לפניו?
 לפיכך אינו עיקר, ואין רבינו גריל לאוסרו, תודר החייא
 בבא דאמרו כשירד ספסקת בדרשה שהתחיל וכו'א
 לדרוש ויחייאנו ה' אליהנו ונ' הפליגי ביתים בדברים
 אחרים שאינם מן הדרשה, ואח"כ תחור לסיים ולדרוש
 הפסוק שבידו בראתני ביד חזקת וכו', לפיכך
 רבו רברים הוא, ובארץ ישראל נורו שלא לאוסרו,
 ובפרובינציא נהנו לאוסרו.

ב ס ו ר א, בסמא נחל, וכן יורה
 תרנומו בלחונא רבא, ומתו הסמא הנרול? זה נלוי
 שכנינו שנלל ונראה להם במצרים, וכן הוא אוטר
 כסורא נחל במצרים לעניך, מדכתיב לעניך אלמא
 סורא לשון ראייה, וברות נסיה וז החרכ, שהרב בו
 את הבבורות כדכתיב נסיה על ירדלם, זה חמטה,
 שעשה בו משה את האותות, זה חדם, שנחטבו חטים
 לדם, ביד חזקת חטים, שתי מכות וכן בולג, נמצא
 סודיעך בספוק זה עשר מכות, והן עשר מכות שהביא
 הקב"ה וכו'.

רבי יהודה תיה נותן בהם
 ס י ס נ י ס, שלא היה מפרשן במירוש אלא ע"י

מן הכלל, אלא סוחם את דבריו ואוסר מה מיבו של
 ספת? ואסרת אלו כחוק יר, סוף פסוק של מה
 ואת, ושאתו יודע לשאול את פתח לו, פתח פיך
 לאילם, והגדת לבנך, בלא שאלה, דרוש לו באגדה
 ותפרסם לו את הנס, יתול מראש חרש, יכול שיחא
 חיוב לדרוש לו הגדה זו מראש חרש ניסין? שדרש
 כתיב למעלה מן הגדה, ועבדה את העבודה הזאת
 בהרש הוח, ת"ל כיום הוא, כלומר ביום הגאולה
 שהוא יום י"ד שעובד עבודה ושוחם בו את המטה,
 יכול שידרוש לו ההגדה מבעוד יום הארבעה עשר,
 החליל ונאמר כאן חיום? ת"ל כעבור זה, רמזשע
 שהמטה והמצה מתחיים לפניך, ואמר לפני עבודה זו
 שעבדתי במצרים ננאלתי, מירוש אחר כעבור זה
 כלומר כעבור שעות שתי י"ב כסגין, וחי' בילה.

מתחיל בננות ומסיים בשבת, היינו מתחלה עובדי ע"ו,
 כך אמר רב אבל שמואל אוטר עבדים היינו היינו
 גנות, ואמרין לתריותיו, ואולך אותו, כדכתיב קום
 התהלך בארץ, וארבה את דעו, ישמעאל ובני קטורה,
 לרשת אותו, כדכתיב כי ירושה לעשו, ברוך ששמר
 להם התבטחתו, שהבטיח לאברהם לנאלטו משידורו
 למצרים, שהקב"ה היה מחשב חקך, הגאולה דכתיב
 וחי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה, לעשות
 כמו שאמר לאברהם, כשכרת לו ברית בין הבתרים
 כי נר יהיה רעך, משנוכר יצחק מחשב ארבע מאות
 שנה שלשים עד שלא נלד יצחק משעה שירבר
 עמו בברית בין הבתרים הרי ת"ל שנים, זה ויהי מקץ
 שלשים שנה וארבע מאות שנה, והיא שעמדה
 לאבותינו ולנו, היא התבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם
 וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי עמדה לאבותינו
 מעולם, ולנו עמדה כנל יום, שכל חמשים עלינו הקב"ה
 רתם ומצילנו מידם, צא ולמד, שכן הוא שהרי לכן
 הארסי עמד על יעקב וחפץ לעקור את הכל, כדכתיב
 ארסי אובר אבי שביקש לאכדו מן העולם, לולא
 שהצילו הקב"ה שאמר לו חשמוך רך סרבר עם יעקב
 מטוב תר דע, וגם כאשר ירדו למצרים לגור שם
 שנאמר וירע לנו המצויינים לולא התבטחה שהצילנו,
 וירד מצרים אנוס על פי הדיבור של הקב"ה שאמר
 לו רתה, וירד משמע בעל כרחו מולא כתיב ויצא,
 הדיבור לשון הסקרא הוא והדבר אין כהם (ירמיה
 ה') שאנוס היה ע"י מכירת יוסף, ובל זה היה ע"פ
 הדיבור לקיים מה שגור הקב"ה על אברהם כי נר
 יהיה רעך, וראוי היה לירד בשלשלאות של בתול
 (שבת פ"ט:) כאדם החולך בשבי, אלא שהם הקב"ה
 עליו ומשבו לשם ע"י יוסף, שנאמר בחבלי אדם
 אמשכם, ויגר לשון נירוח לפי שעה משמע ולא להשתקע
 לקבוע שם ישבו, כדכתיב לגור בארץ כנעני כי אין
 מירעה לגאון ואילו היה מרעה לא באנו ובשיחיה
 נחור.

סומים חיה אומר בברייתא כולו. רצ"ך ער"ש באח"ב.
 כדי לקצר. דלעולם ישנה אדם רדך קצרה. ויש מפורשים
 מעם הסומים. רם צפרדע ע"י חרמא שחיה מרתה
 בו ער שלא הכזו ובנים שלא בהתראה. מכאן מסבו
 חסמים מי שלקח שנה שבי"ך מבנינו אותו לבימה
 כי בשלישית בושין אותו בלא התראה (בנהרדק
 פ"א:). וכן היה הערוב ורבר בהתראה ושהין בלא
 התראה. וכן ברד וארבה בהתראה והשך בלא התראה.
 ולי נראה כי רצ"ך חיה ע"י אחרן במטה. וער"ש
 חיה ע"י משה שלא אדם. באח"ב ע"י משה במטה.
 והכי סימנס ר' יהודה בן. ר' יוסי הגלילי מוסיף
 על הכבוד ודורש במצרים שנאמר אצבע אלהים היא
 חיו עשר מכות ועל חים המצרים שנאמר יר וביד המס
 אצבעתו. הן לכל אצבע עשר מכות חיה שלקו על
 חים המכות מכות. ור' אליעזר מוסיף שכל מכה
 ומכה שלקו בין במצרים ובין כים חיו ארבע פורעניות
 של מכות אף ועברה העם ונדה וכולם חיו ע"י שלחתי
 מלאכי רעים. ור' עקיבא מוסיף ודורש שלחתי
 מלאכי רעים למכה המשיית.

אלו עשה בהם שפטים. עשר מכות.
 עשה באלוהים. ברכתוב ובאלוהים עשה ת' שפטים.
 ואמר בסכילתא של עין נקבת של אבן נשקחה של
 מכותוב ניסמת. הית בברייתא. והיא היתה קשה להם
 סן הכל. נתן לנו את שמום. דכתיב וינצלו את
 מצרים שעשאו במצולה שאלו חים רעים (ברכות ט"ז)
 שכל מסנה נטלו. קרע לנו את חים. שבקריעת חים
 נטלו מסן יותר משל מצרים. שנאמר תורי זכב נעשה
 לך (שח"ש רבח) זו ביזת חים עם נקודות הבסף זו
 ביזת מצרים. בהריכה. שקפאו תתוכותו. את המן.
 בלא היה מספקן במאבל אחר. כי כמן חיו עומים
 של מיני עמסים שבעולם. אילו נתן לנו את השכות.
 והיא סעלה גדולה לישראל שחיה אות בין הקב"ה
 לישראל. ושבת נתנה קורם ביאתם לסיני. קרבנו
 לפני הר סיני. סעלה גדולה היא שנטלו עדי גם לא
 שלמה בהם רמת ואלעזר. ותן לנו את התורה. שחיה
 חיים עשר וכובר.

רבן נסליאל אומר ובר יד הכותב.
 של קריאת החנה. סדר"ך ער נאל לישראל הכל
 סמורש עקבי מסחים (קס"ז). אסר רבא וצריך לומר
 ואתנו חציני מסם. ואמר רבא וצריך להנביח המצה
 כשאומר מצה זו. וצריך להנביח המרור כשהוא אומר
 מרור זה. או סניה יד עליהם. כאילו הוא יצא
 סמורים. שאם לא יצאו אבותינו חיינו כבודים. וכרכיב
 כצאתי סמורים. לא את אבותינו בלבד נאל. בלוטר
 חר או בכל כל חסמים שעשה לאבותינו.
 לפיכך. שהוציא אותנו ונאלנו אנתנו חייבים
 לחרות ולהלל וכי כנגד כנותן לשנות של שבה
 שאמר רור בספר תהלים. ראמר יר"ל בעשר מאמרות
 של שבה אסר רור בספר תהלים: באשרי בניעוה

בנינו בשיר במשכיל במסור בתהלה בתפלה בתדואח
 בתלליה. ונרול שבכולם הלליה שכולל שמו ושבחו
 בבת אחת. ראמר הללל כשם שאמרו ישראל כשיצאו
 סמורים. ראמרו הלל זה מי אמרו? ר"א אלעזר בנו
 ואמר משה וישראל דכתיב בצאת ישראל סמורים
 (ספחים ק"ז).

הללויה הללו עבדי ה'. ולא עבדי פרעה
 (מגילה י"ד). סמורה שמי. מקומם מורה שמש וער
 שקיעתו והיינו כל העולם מתהלל שם ה'. שכל העולם
 מתהללים אותו כדכתיב סמורה שמש וער מכאון גדול
 שמי בנימ. הסנבייה לשבת. שהוא רם נשאו ומשפיל
 לראות בשמים ובארץ. שהוא רד בשמים העלויים
 וסביב בשמים ובארץ שתחתיו. מקימ סעפר דל.
 להשיב הדל עם נדיבם עשירם. מאשפות ירים
 אבינו. שמעלה חיוודים והנפלים ומשיב עקרת הבית
 שמחה עם בניה הללויה. פירוש אחר מאשפות ירים
 אבינו. שהיו ישראל רלים ועניים בגלות מצרים
 להשיבם במלוכה. ותמיד להשיב בנסת ישראל שחיה
 עקרה מבניה שתתאו שמחה בהם ברכתוב רני עקרה.
 פי' אחר מקים סעפר דל אלו ישראל שהיו עשנים
 לכנים סעפר ברכתוב ואת מתוכנת הלכנים נתנו.
 מאשפות כרכיב רפץ העם בכל ארץ מצרים לקושש
 קש לתבן. שהיו על אשפות לבקש תבן.

בצאת ישראל וגו' מעם לעז. כל לשון
 שאינו לשון הקדש קרי הבי' לעז. היתה יהודה לקדשו.
 שקפץ נחשוך בן עמינדב נשיא של יהודה לתוך חים
 להקדיש שמו של הקב"ה בים. ובשכיל כך זכר
 למשול על שבטו חזי ישראל מסשלחיו. חים ראה.
 שקפץ נחשוך לתוכו וינס שלא יטבע הצדק. הירדן
 יסוב לאחור. והוא הירדן כל הנחלים שהולכים אל חים
 וחר מנייחו נקם. החיור יקרו באילים. ספחד ניסוח
 של ים. מלפני ארץ תולי ארץ. התפחדו ארץ. ומי
 הוא הארזן? מלפני אלה יעקב. שהוא ארץ על חבל.
 כשהוא רתח הוא תופך הצור לאנס סים והלטיש
 למעיט סים. ברכתוב בתלמיש שלח יד הפך משורש
 הרים. ולפיכך חרים ונבעות סתפחדים שלא יתפכם.—
 תנן עד חיבן הוא אומר בית הלל אומרים עד הלטיש
 למעיטו סים והותם בנאולה. ר' סרפן אומר אשר
 נאלנו ובר ער נאל לישראל (ספחים ק"ז):

שפוך הסתך אל הטיס וגו' ער הרוח
 אפך ישנים. ומוסיף עוד: תחי מירתם נשמה.
 באהליהם אל יחי יושב. יהיו כמוך לפני רות ומלאך
 ה' רוחה. יחי ריבם חשך החלקות ומלאך ה' רוחם.
 תן להם כפעלם וכרעות סעלליהם. כמעשה ידיהם תן
 להם. חשב נטולם להם. האשיטם אלהים יפלו
 סטעצותיהם ברוכ משעיהו הירמיו כי סרו כד.
 תן להם. סח לתם. תן להם רחם משכיל ושרים
 צומקות. תרדוף באף ותסמידם מתחת שמי ה'.
 לא לנו ה'. לפי שהוציר למעלה נאולת

ישראל מטערים בקש דוד רחמים גם על שאר נליות, ואמד לא למעטנו כי אם למענדך תעשה לנאלנו. כי לשפך תן כבוד. כי אין כבודך שיאסרו הנרים איה אלהיהם ונאלם, ואנו יודעים שאלהינו בשמים ובידו יכולה לנאלנו. כל אשר חפץ ה' עשה, וגם יעשה, כי לא כצורנו צורים, גם ענביהם בקף חובב ואין מטעליהם. כל אשר בוסח בהם יהיה כמותם, אבל ישראל ובית אהרן הכוהנים בה' הוא מטעיל להם כי עורם ומגנם הוא ויכולת בידו, יראי ה' חם הנרים, ה' וזכרו יברך, בשאנו זוכרים את חשם ומבכרים בו הוא מסכים ומבדך את ישראל ואח בית אהרן שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, יברך את בית ישראל, ויכולת בידו לכרך וכשאנו זוכרים אותו מבדך אותנו, כדכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבדך אליו וברבתיך, ויהי שישראל ובית אהרן ייראיו ה' זוכרים את שמו חסיד יברכנו, עושה שמים וארץ, והשמים בחר לו והארץ נתן לבני אדם להללו ולשבחו על פירותיה, ולא למתים נתנה, שאינם סהלים אלא אנו וביצוא בנו, שאנו חיים נבדך יח מעתה ועד עולם.

א ת ב ת' כי ישמע ה' את קולי, מוסב על למעלה שאמר עינים להם ולא יראו נור, אבל אני אחבתי כי ישמע ה' קול תחנוני, כי המט אוננו למסע סח שאקרא לו, בשאופפין אותי תבלי סוח ומצרי שאול צדה ויזן מצאותי אקרא בשמו, אנה ה' סלסה נפשי, והוא מרחם וישרם פתאים והם מודים, כמו פתאים עברו ונעשו ומסרו בכספרי פתאים אלו מודים, ואע"פ שדלו"ט סן המצות ה' לי לנאלני, לפיכך שובי נפשי למנוחיי כי ה' ינמול חסדו עלייך ויהלץ אותך סמות, ותחלף לפניו בארץ החיים בא' שקרית ארץ החיים לפי שמתה תיך תחלת, האמנתי וגו' כשאני ענית לשון עוני ונלוה, כשאמרתו בהפדי בנלוה, כל האדם כחכ, כל הנביאים שנחנבאו עלי בנלוה על נאולתי.

ס ת א ש י ב ל ה', שכל הנמולוי המוכים עלי, לפיכך כום ישועות אשא ובשמו אקרא להללו ולברכו, נדרי אשר נדחתי בנלוה, אשלסת ננד כל עמו, כי יקד וכבד בעיניו להמית חסידיו, ואתיה ואשלים נדרי כמו שפירש לפי שאני עבדך בן אמתך, תחיינתי ופתחת למסורתך נלוה, ואזכרת לך זכר חודה, כדך יצא סכית האסורים שתא אחר סארבעת דברים שצריכין לחודות לה', תללוהו כל נרים על

אשר נבר עלינו חסרו ונאלנו ואסת רבריו שרבר לנביאים לעולם, לפיכך הללוהו, הודו לה' כי טוב על זאת שעשת עמנו הוא טוב וסח סובוהו כי לעולם חסדו עמנו, ובן בית אהרן והנרים יודוהו.

סן חסצר קראתי יח, ענני במרחב יח, וכיון שתוא ענני לא אירא ארם, וכיון שח' בעתרי מוכבט את שאראת בשותאי, לפיכך טוב לחסות בת' סוכות בארם, כי אין להם תשותה תעז, סכותי, כשסמכיבים אותי נרים בלם להרע לי מוכבט אני, כי בשם ה' אנצחם, אפילם כמו סח' אטולה לבתך שתוא לשון ניצוח, כמו אלה כרכב ואלה כסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכר, ובשמוסיפין עוד חילוח וסכותי כאש קרית דתכו, והכל בשם ה', רחח הדיחני כשחיייתי נדחה וסכוד לנפול ה' היה עתנני, כי עני הסרת ה' יהיו לי לישועה, תל אותה הישועה ירגנו צדיקים באהלהם, ויאסרו יסין ה' עושה חיל, וגם אני לא אמות כי אתיה ואספר מעשי יח, ואע"פ שיסרתי לא היתני, לכן פתחו לי שערי צדק שערי ירושלם שנקראת צדק ואבוא בס בתודות ואודה יח, כי זה השער לה' צדיקים יבואו בו, וגם אני אודך בי עניתני ותחי לי לישועה, ואני רוסת אתה לאבן שסאסו הבונים לחתת בבנין, ואת"ב זכחת ותיחת לראש פנה, כן אני שתייתי סאום בנלות חייתי לראש פנה, שכן קורא לי הנביא אבן בחון פנה יקרת, וסי תוא יכול לעשות זאת אם לא יד ה', לפיכך תוא אמר סאת ה' היחה זאת, והיא פליאת בעיני כל, זה היום עשה ה' ננילת ונשמחה בו, ובקש רחמים ונאמר לפניו אנה ה' השיעית נא, שתחא נדולה זו לעולם, והצליחה נא את תנדולה הזאת שתחא סתצלחת ותולכת, ואחר תנאולה כשיבואו ישראל לכרך בתודות לבית ה' יאסרו להם: כרוך תבא בשם ה', כרוך תבא מוסב על אכא כס אודה יח, ברבנו אתכם סכית ה', אסרו תנ, קרבנכם בעבותות עד למחר שיאידי לנו ונקריכם על קרבנות חסוכת, ובשעת חקרתה היו מודים על תודתם כדכתיב יודו לה' ספרו ותפלאותיו לבני אדם, ואודך כי התאמת סספנר נפשי אלתי וארוסוך, ויאמרו הכל: תודו לה' כי טוב בי לעולם חסדו.

ס ל י ק

